

ԿՈՐԾԱՆՈՒԱԾԸ

ԴՐԱՄԱ ԶՈՐՍ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ՀԵՂ. ՇԻՐՎԱՆՁԱԳԵՒ

ԿՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

Սենեֆերիմ ՍԱՀԱՌՈՒՆԻ ,	54	տարեկան :
ԿԱՏԱՐԻՆԷ ,	հրա կինը ,	46 »
ԱՐՏԱՇԷՍ ,	հրանց որդին ,	26 »
ԱՆԱՀԻՏ ,	հրանց դուստրը ,	24 »
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԱԼՎԱՆԴԵԱՆ ,		39 »
ՖԼՕՐԱ ,	հրա աղջիկը ,	21 »
ՏԻԳՐԱՆ ,	Արտաշեսի մտերիմ ընկերը ,	27 տարեկան ,
ՀՐԱՆՏ ,	Արտաշեսի ընկերը ,	24 տարեկան ,
ԵՌՅԻՄՉԱՐ ,	որի իսկական անունն է Անտոնինա Սկզբացովա ,	23 տ.
ԱՐԱՋ ԱՐԱՋԵԱՆ ,	Արտաշեսի նախկին ընկերը ,	28 տարեկան ,
ԵԱՋԱՆԻ ,	Սահառուիների վաղեմի խոհարարուհին ,	48 »
ԴԱՆԻԷԼ ,	Ալվանդեանների ծառան :	
ՍՕՖԻԱ ,	»	աղախինք ,
ՄԻ	ոստիկանական պաշտոնեայ :	

Գործողութիւնը կատարուում է Կովկասի մեծ քաղաքներից մէկում 190 .. թւին :

I. III եւ IV Արարուածները կատարուում են Սահառուիներին : II-ը Ալվանդեաններին տանը :

Ներկայացման եւ քաղաքացիական իրաւունքը վերապահուած է հեղինակին :

ԱՐԱՐՈՒԱԾ ԱՌԱՋԻՆ

Տեսարանը ներկայացնում է Սահառուիներին բնակարանը . Մի բաւական մեծ սենեակ , որ թե՛ հիւրասենեակ է եւ թե՛ սեղանատուն : Աջ պատի մէջ երկու դռներ , որոնցից աւանսների կողմինը տանում է Անահիթի սենեակը , իսկ խորինը Սենեֆերիմի եւ Կատարինի ննջարանը : Խորի պատի մէջ դեպի ձախ դռներ , որ տանում են նախասենեակ եւ խոհանոց . դեպի աջ՝ մաշի սեղան . փոքր պահարան ամանեղենի համար : Ձախ պատի մէջ , ուղիղ Անահիթի սենեակի դռների հանդեպ , դռներ , որ տանում են Արտաշեսի սենեակը . մի փոքր հեռու , դեպի խորը՝ գրասեղան , փոքր արձուներ : Աջ պատի երկու դռների միջև սովորական պախ : Այս ու այնտեղ հասարակական

Դռները վարագոյրներ չունին . Պատերին կախած են հայ հին եւ նոր նշանաւոր մարդկանց պատկերներ եւ « Ոգի Հայաստանի » կոչուած նկարը . ձեռագործ :

ՏԵՍԻՆԷ

Սենեֆերիմ , Կատարինէ եւ Նազանի :

Սենեֆերիմ . (Այնպառը , կարճ խուզած միտքով ու մաքուր մարդ է , պարզ դիմով եւ շատ հասարակ ձեւերով . Քիչ նկարային է , շարժուն , դիւրագրգիռ , դիւրահաւան , շուտ ուրախացող . շուտ սխալ : Եւս է ծիւղում : Հազած է ծաշած օձիկով շապիկ , սեւ փողկապ , շայն , հնաձեւ պիջակ , երկայն ժիլէ , շայն պանֆաշոն : Կարգաւ-գրեղիս դնում է պենսնէ . որ միշտ կախած է վզովը : Վարագոյրը բարձրանալիս չի քաշում , քան թէ քաշուած է գրասեղանի փոյ , գրում է ,

սեպ սեպ բայց թողնելով գլխից վեր ծխախոտի ծուխը) :

Կասարիճն . (Նիհար , գեղեցիկ , բայց ոչ մեղով դեմոկրատիկ կին է , հարուստ եւ լիջ ալեխառը մազերով , Հագնում է սովորաբար սեւ հագուստ , հստատակ , բայց ոչ անմաշակ , Վարագոյրը բարձրանալիս մաշի սեղանի ֆով լողանում է թշի բաժակներն ու մաքրում , Նազանի , Նազանի :

Նազանի . (Դաշիս է խորի դուներէջ աւելը ձեռն , թուրք ծախած) Հրամանքս . խանքմ ջան :

Կասարիճն . Սամալարը տար , նորից ետացրու ու բեր : Արտաշէսը զարթնել է ու հագնուում է :

Նազանի . էս սընթիս : (Աւելը յենում է պահին , սամալարը ծանում է խորի դուներով) :

Կասարիճն . (Աւելորդ բաժակները տեղադրում է պահարանում , սեղանի վրայ թողնելով մի մաքուր բաժակ , հաց , պահիկ , կարագ եւ մեղր , Յետոյ կանգ է առնում եւ լանդիմանական հայեացքով նայում Սենեֆերիին) :

Սենեֆերիմ . (Շարունակ գրելով) Զգում եմ հայեացքդ , զգում եմ : Այն վզիս վրայ ազդում է ինչպէս անձրեւի սառը կաթիլներ , ո՛վ յախտեանական վերանկրել իմ կեանքի :

Կասարիճն . Պէտք է բազար գնա :

Սենեֆերիմ . (Գրիչը դնում է սեղանի վրայ) , Ընդ , վերջացրի , անզուգական կողակեցդ իմ , այժմ կարող եմ ծառայել քո տնտեսական հրամաններին : (Վեր է կենում) :

Կասարիճն . Երանի գիտեանա՞մ , էլի ու՞մ գէ՞մ ես գրողու՞մ տաքացած :

Սենեֆերիմ . Ինչպէս միշտ , իմ ազգի թըշնամիների գէ՞մ : Առաջ մեզ մեղադրում էին , թէ վախառուներ եւ հարստաբարիներ ենք հրէաների պէս : Այժմ նոր ազգուներ են եկել եւ , նոր տեսակի զրդուոցներ սկսել , Այժմ ասում են թէ նա հասարակութիւնն ընդունակ չէ բարձր իդէալներով ոգեւորուելու : Ահա այս անգամ այս տեսակ հայատեացիների հէ՞րն եմ ուզում անիծել :

Կասարիճն . Թո՛ղ , Աստուած սիրես , Թո՛ղ այդ կուռները , բաւական է :

Սենեֆերիմ . Ուշ է , Կատարինէ , ուշ է , Այսպէ՛ս սկսել եմ կեանքս , այսպէս էլ պիտի վերջացնեմ : (Մտնում է եւ մի ձեռքով գրկում

Կատարինէին) Բայց հիմա Կատարինէ . քէֆն իմն է : Մի պաշտպան եւ օգնական է եկել , որ թշնամիների մի ամբողջ բանակի դէմ պիտի կռուի ինձ համար :

Կասարիճն . (Մեղմիկ ազատում է Սենեֆերիին գրկից , հեզնաբար) Ո՛վ է այդ պաշտպանը :

Սենեֆերիմ . (Զեղք հանդիսաւոր մեկնելով դիպի ձախի դուները) Այ . նա՛ . իմ միակ ժառանգը . որ երէկ վերադարձաւ հայրենիք գիտութեան պաշարով եւ . թարմ ուժեղով : Համոզուած եմ , որ նա իմ սուած կրթութիւնը չի սոռայել , որ նրա սիրտը վառ է բուռը սիրով դէպի իւր ազգը :

Կասարիճն . Աստուած սիրես , մի՛ անիծիր իմ որդուն :

Սենեֆերիմ . Իա՛ . Ի՞նչպէս թէ անիծել : Ազգը սիրել ու ազգին ծառայել կընշանակէ անիծումա՞ծ լինել :

Կասարիճն . Ազգը սիրել կարելի է . դա ամենքիս պարտքն է . բայց ազգին ծառայելը յիմարութիւն է :

Սենեֆերիմ . Ի՞նչ ես դատարկ դատարկ դուրս տալիս , կին . . .

Կասարիճն . Ես երկնային պատիժ կընամարեմ ինձ համար , եթէ Արտաշէսը գնայ քո ճանապարհով :

Սենեֆերիմ . (Հեզնորէն) Այսինքն . . .

Կասարիճն . Այսինքն . եթէ . իւր բաղդը թողած , ընկնի հասարակական գործերի ետեւից , Ի՞նչ ես վատասկել դու , Ի՞նչ , որ նա էլ վատասկի : Սրան հարուածիր դըշով , նրա պակասը երեսովը տուր խոքով , այստեղ կուռի հարուածներէ հետ . թէ ազգին ինչու մեծ մեծ փողեր չեն տալիս , այնտեղ հայոյիը հոգեւորականներին , թէ ծով են , սոցա են եւ այլն : Ի՞նչ գիտեմ , քսան ու եօթ տարի է ապրում ենք ինչպէս կեանքի խորթ զաւակներ , կէս կուշտ , կէս քաղցած , միշտ զոդալով վաղուայ համար , միշտ հոգալով մի փոքր հացի մասին : Ա՛հ , եթէ իմանայի , որ իմ կեանքն այս է լինելու . կը փթէի իմ հօր ասանը եւ քեզ հետ չէի ամուսնանալ :

Սենեֆերիմ . (Լոռ է , զանազան նետադային անհամբեր շարժումներ անելով) Շարունակիր : Շարունակիր , ինչու՞ դադարեցիր : Ես ի՞նչ միշտ համարութեամբ լսում եմ քո ազգուսի երգը :

Դիտեմ զու ինչ էրի սպասում ինձնից, երբ ամուսնացար հետս : Դու փափագում էիր, որ փաստաբանի թղթապանակը կոնստակիս գրած, զունէ զուռն ընկնէի, սրան շոյէի, նրան շողորձորթէի՝ կլիկնանէր ձեռք բերելու : Դու աւելի երջանիկ կը համարէիր քեզ, եթէ ես, մի անգամ արգարին պաշտպանելով, հինգ անգամ գողերին ու սրիկաներին պաշտպանէի, ստէի, խարէի, խարդախէի : Այն, այն ժամանակ զու աւելի կուշտ կապրէիր եւ աւելի կը յարգէիր ինձ : Բայց ես չ'արի այդ - ես ընտրեցի ուսուցչի համեստ արհեստը, որ իմ խելքի եւ ընդունակութիւնների չափով ծառայեմ իմ խեղճ ժողովրդին : Ես իմ գրիչն ազատեցի դատաւարական խարդաւանքների ճանձնից եւ նուիրեցի ազգին : Լաւ արէ թէ վատ, թող ուրիշներն ասեն, բայց ես այսօր էլ չեմ զղշում, չեմ զղջում, չեմ զղշում :

Կասարիճե՛. Իսկ Արտաշէսը չի անիլ քո արածը : Այ՛, նա չի հետեւիլ քո օրինակին, ես չեմ համաձայնուիր :

Սեմեմերիմ, Օս՛, ես գիտեմ, շատ լաւ գիտեմ, որ զու չեա թողնիլ, Դու ամեն կերպ պիտի աշխատես խել նրան ինձնից, դարձնել մի սովորական, ողորակել, քաղաքացի կուշտ փորով, ճարպոտ ուղեղով եւ դատարկ զգացումներով : Բայց ես յուսով եմ, որ Արտաշէսը քո ասածը չէ, որ նա ինն է եւ ոչ քոնը :

Կասարիճե՛. Է՛, եթէ նա խելօք է, ոչ իմը կըլինի եւ ոչ քոնը, այլ կը պատկանի ինքն իրան :

Սեմեմերիմ, Հա՛, այդպէս ասա : Ես դէմ չեմ, թող նա չըհետեւի ինձ, ուրիշ ճանապարհով օգնի իւր ազգին : Բայց օգնի : Լսի՛ր, Կատարինէ, լաւ լսի՛ր : (Մօտենում է եւ ծայրը ցածացնելով) Վերջերս ինչ-որ նոր քամիներ են գալիս հիւսիսից, Հայ երիտասարդները սկսել են, վրացիներին հետեւելով, վարակուել այդ քամիներով, այսինքն այնպիսի գաղափարներով, որ միանգամայն հակառակ են մեր հասարակութեան շահերին : Եթէ Արտաշէսն էլ վարակուել է, այն ժամանակ, օօ, այն ժամանակ ահա իմ իսկական դժբաղդութիւնը : Ես չեմ դիմանալ այդ բանին, ես Արտաշէսին կը համարեմ անձնական թշնամի : Հասկանո՞ւմ ես, որովհետեւ, որովհետեւ, Կատարինէ, ինձ համար անձ եւ գաղափար միեւնոյնն են : Եթէ

են, ես ինն ասացի, Այժմ հրամայիր, ինչ ուզում ես :

Կասարիճե՛. Գնա բազար ու գնիր միս, ձուկ եւ ուրիշ ինչ-որ հարկաւոր է : Այսօր Արտաշէսի ընկերները գալու են, ես ուզում եմ նրանց ճաշ պահել :

Սեմեմերիմ, Իսկոյն, Քառորդ ժամ չանցած կը վերադառնան : Ես պէտք է մի լաւ խօսեմ Արտաշէսի հետ : (Վերցնում է գրասեղանի վրայից շայնքը գլխարկը եւ գնում խորհիղներով) :

Կասարիճե՛. (Նայում է Սեմեմերիմի նեւից) Երեխայ, միշտ երեխայ . . .

Տ Ե Ս Ի Լ II

Կասարիճե՛ եւ Անահիտ

Անահիտ. (Ներս է մտնում աջ կողմի առաջին դռներից : Հագնւած է պարզ, մաքուր եւ ոչ անձաշակ, Դեմքի վրայ նկատելի են անդադար աշխատանքի հետք եւ յոգնածութիւն : Սակայն շարժումներն աշխոյժ են) : Աշակերտուհիներես տեսարկներն ուղղեցի, այսօր սօսն է, կարող եմ քեզ օգնել, մայրիկ :

Կասարիճե՛. (Թախսի բարձուն ուղղելով) Հարկաւոր չէ՛, բաւական է որ դրսերում աշխատում ես, գոնէ տանը հանգստացիր, ինչ՞ աղջիկ. դու յոգնեցիր այս հինգ տարուայ մէջ շատ դասեր տալուց : Բայց մի մտածիր, եղբայրդ ուսումն աւարտել է ու եկել, այժմ հերթը նրանն է աշխատելու : (Ուրախ) Ա՛հ, այսուհետեւ հեռո՛ւ մեզնից հոգսեր, մենք բաղաւոր կը լինենք, միայն չէ՛, Անահիտ, Անահիտ. Ես երբեք մեզ անբաժնի չեմ համարել, մայրիկ, մանաւանդ ինձ :

Կասարիճե՛. (Դարձեալ ծխելով) Է՛հ, ասում ես էլի, մոիկ արա հայելուն, յետոյ խօսիր : Երէկ չէ մէկէլ օրը քսան ու չորս տարիք լրացաւ եւ զու զեռ ծնողներդ տանն ես :

Անահիտ. (Շտապումնելով) Մայրիկ . . .

Կասարիճե՛. Լաւ, լաւ, մի՛ նեղաւոր, այսօր ես միտք չունիմ սիրտ նեղացնելու : (Ուրախ) Լսի՛ր, Անահիտ, առաջ էլ ես միշտ մտածում էի ծայրայի մասին, բայց երէկուանից դէս նա աչքիս առջեւից չի հեռանում : Կարծես, նա արդէն իմ խոսքսն է եւ ես նրա սկեսուրը,

Արդէն ես երեւակայում եմ Ալվանդեանների հարստութիւնը Արտաշէսի ձեռքում :

Անահիտ . Մայրիկ , օրերդ Ալվանդեանի հարստութիւնը չէ գրաւել . այլ ինքը , Ֆլորան հիւանդի աղջիկ է , եւ սիրուն , եւ խելօք , եւ պարկեշտ :

Կասարիճ . Ես շատ ուրախ եմ , որ դու նրան այդպէս հաւանում ես : Ուրեմն , օգնիր ինձ , որ այս բանը գլուխ բերենք Արտաշէսի համար :

Անահիտ . (Վիրաւորւած) Մայր , ես խելագարում եմ քեզ միանգամ առ միշտ՝ ազատել ինձ այդ տեսակ դերերից , ես միջնորդ լինել չեմ կարող :

Կասարիճ . Լաւ , քիչ կտորատուէր , Ֆլորան խօս ուրիշ չէ . ընկերուհիդ է , նա քեզ սերում է եւ միշտ մի բան անելիս առաջ առաջ քո խորհուրդն է հարցնում :

Անահիտ . Ֆլորան այնքան խելօք է եւ այնքան անկախ , որ այդ տեսակ մի լուրջ բանի համար ոչ ոքի խորհուրդը չի հարցնել :

Կասարիճ . Իսկ հայրը կարող է նրա վրայ ազդել :

Անահիտ . Հայրը նրան այնպիսի ազատութիւն է տուել , որ պիտի ունենի մեր օրերդ ներքի շատ քչեքը : Միայն Ֆլորան այնքան յարգում է իւր հօրը , որ հազիւ թէ ամուսնանայ հակառակ նրա կամքի :

Կասարիճ . Որ այդպէս է , ես շատ էլ վախ չունիմ : Սէլեւսադը Ալվանդեանը Արտաշէսին մանկութիւնից է սերում : Կարծեմ նա մի օր ինչ-որ անարկուսթիւն էլ արել է հօրդ մօտ : Բայց հայրդ ուշադրութիւն չի դարձնել : Ախ , այդ մարդն իւր ընտանիքի թշնամին է :

Անահիտ . Մայրիկ , դու միշտ յարձակվում ես հայրիկի վրայ : Այդ անարդարութիւն է : Հայրիկն Ալեքսանդր Ալվանդեանի մօտիկ բարեկամն է , սիրուած եւ յարգուած նրանից : Բայց նա այնքան աղքիւ եւ անշահամբ մարդ է , որ անձնական բարեկամութիւնն երբեք չի շահագործել ո՛չ իւր եւ ո՛չ իւր ընտանիքի համար , այնպէս որ այս կողմից հայրիկին չը պիտի մեղադրել : Բայց ապահով կ'աց , Ֆլորան միայն կ'ամուսնանայ այն երիտասարդի հետ , որին կ'ընտանիք եւ կ'սիրել :

Կասարիճ . Արտաշէսին նա կ'ընտանիք էլ , կ'սիրել էլ : Ահ , Անահիտ , եւ ո՛վ չի հաւատարմութիւն :

Նիլ նրան : Տեսնո՞ւմ ես ինչպէս է փոխուել : Նրա սիրուն հասակը , գեղեցիկ ճակատը , կրակոտ աչքերը , գանգուր մազերը , բոլորը , բոլորը կատարեալ են :

Անահիտ . Այդ քո ճաշակով : Ֆլորան ունի իւր սեպական հայեացքը : Այսպէս թէ այնպէս , իթէ իմ կարծիքը որ եւ է նշանակութիւն ունի , խորհուրդ կ'ուսայի . մայրիկ , թողնել այդ գործը իրան , Արտաշէսին , Դու կարող ես նրան բարկացնել , հայրիկին էլ գրգռել :

Նազանի . (Ներսէս բերում սամփառը , զնում է սեղանի վրայ եւ , աւելը վերցնելով , կանգնում է խորհի դռների առջեւ) :

Կասարիճ . Ինչ-որ էլ լինի , ես պէտք է Արտաշէսի ուշադրութիւնը դարձնեմ Ֆլորայի վրայ :

Անահիտ . Դո՛ւ գիտես : Մո՛ւս , գալիս է :

S Ե Ս Ի Լ III

Նոյն , Արաւես , յետոյ Սեներեիմ

Արաւես . (Գալիս է ձախ կողմի դռներից : Մտախոհ , խեղացի դիմելով , շայն ճակատով , առողջ կազմուածով , քանձ ու զանգուր մագնով երհասարդ եւ Հագած է սեւ գունի պիշակ ու պանքաթիկ , կարպոս ուսանողական շապիկ՝ որի վրէն մեջքին կապած է մետաքսայ գոթի երկայն ծոպերով) Բարե լո՛յս : (Արագ ֆայցերով մօտենում է ճաշի սեղանին , նստում է եւ ոտը ոտի վրայ ձգում) :

Կասարիճ . Բարե լոյս իմ դօքտորին : Հըմ , լա՛ւ քնեցիք : (Սկսում է Արաւեսին համար քեյ ածել) :

Արաւես . Հիանալի՛ Եօթ օքուայ անընձ ճամբորդութիւնից յետոյ փափուկ անկողինն ինձ համար նեկտար էր : Հապա , պատմեցէք ձեր կեանքից : Երէկ ժամանակ չունեցանք երկար խօսելու : (Առնում է մօրից լիք բաժակը եւ զնում իւր առջեւ) :

Նազանի . (Սիրով նայել է Արաւեսին) Բօյեդ դուրբան , կը թողնե՛ս , որ օթադդ սրբեմ :

Արաւես . (Յեւ նայելով) Օօ , Նազանի , բարե լոյս , բարե լոյս : (Վեր է կենում , Նազանու ձեռքը սեղմում է եւ յեւ է գալիս) Ինչպէ՛ս ես , լա՛ւ ես :

Նազանի. (Ծփոթուած եւ զգացուած) Աստուած քեզ կենա՞ց տայ, աղա :

Արաւես. Աղա՛, Զէ՛. Նազանի, այդ չեղաւ. ինձ ուղղակի անուանիր Արտաշէս : Աւելը Թող այնպէ՛, եկ նստիր : Ուզում քեզ հետ մի թիչ զրոյց անել . ես ինքս իմ սենեակը կը սրբեմ :

Կասարիճ. (Սասիկ զարմացած Արտաշիսի վարմունցից) Ինչպե՞ս թէ դու կը սրբես, Գնա, Նազանի, գնա բանիդ :

Նազանի. (Տակաւիճ շփոթուած) Խի՞ պիտի դու սրբես, Նազանու ձեռները չ՞որացե՞լ են : (Գնում է ձախ կողմի դռներով) :

Կասարիճ. Մի՞թէ կարելի է ծառայի հետ այդպէս վարուիլ :

Արաւես. Ինչո՞ւ չի կարելի : (Թիչ է ինձում)

Կասարիճ. Նա քո ընկերն է թէ հաւասարը : Մեղը ու կարգը կեր :

Արաւես. Ինձ համար բոլոր մարդիկ հաւասար են : Դէ՛հ. Անահիտ, ասա է՛, Ի՞նչ ես լռել : Դու հիմալի նամակներ էիք գրում ինձ : Չարմանալի գիտես զէպզեքը հանգամանօրէն նկարագրել : Ես քո մի քանի նամակներից կազմել եմ թղթակցութիւններ մայրաքաղաքի լրագրիչների համար : Վաթսուհ ռուբլի վարձ եմ ստացել, կեսը քեզ է պատկանում : (Հաց ու պանիր է ուտում) :

Կասարիճ. Ի՞նչ, դու է՞լ ես գրում լրագրիչներում : (Վերցնում է Արտաշիսի քաժակը նորից լեցնելու) :

Արաւես. Երբեմն :

Կասարիճ. Մի՛ արա, որդի, գրելուց խեղ չըկա : Հայրդ ի՞նչ շահեց, որ դու ինչ շահես : (Բաժակը դնում է Արտաշիսի աղիք) Հա, ինչո՞ւ. մեղը ու կարգը չես ուտում : Կեր, (Ամանները մօտեցնում է Արտաշիսին) : Յատկապէս քեզ համար ենք առել :

Արաւես. Մայրիկ, կարծեմ դու ինձ դեռ երկխայ ես համարում :

Կասարիճ. Որդին մօր համար միշտ երեխայ է : Սպասիր, ես քեզ համար իւղապատառ կը պատրաստեմ : (Ուզում է պատրաստել) :

Արաւես. (Ժպտալով) Թո՛ղ, մայր, դու կատարեալ դայեակ ես ուզում լինել ինձ համար : Երեւակայիր, Անահիտ, լգիչդուայ ընթացքում երեք անգամ մտաւ սենեակս, որ տանին քնած եմ թէ արթնուն : Ես, ի նարկէ, գնած ձեռացայ :

Կասարիճ. (Անհանգիստ) Ի՞նչ, ուրեմն, դու լաւ չե՞ս քնել :

Արաւես. (Ծիծաղելով) Դէ՛հ դէ, բաներս փչացրի :

Անանիս. Այդ արդէն չափազանցութիւն է, մայրիկ :

Կասարիճ. Լո՛ւր, դու ի՞նչ գաղափար ունիս մայրական զգացման մասին : (Արտաշիսին) Թէ՛յդ խի՛ր, կը պաղի :

Արաւես. (Կասակով) Ո՛հ, դու ինձ կը սպանես, մայրիկ : Դէ՛հ. աչքիս վրայ, ի՞նչպէս կը հրամայես խմել, գցա՛ծ, թէ՛ կծովի. բաժակո՞վ, թէ՛ պնակով : (Լուրջ) Մայրիկ, եթէ ուզում ես սիրտս շահել, այդ չէ միջոցը :

Կասարիճ. Բաս ո՞րն է, ասա, որդի, որ իմանամ :

Արաւես. Թող ինձ անուշագիրք, բոլորովին անուշագիրք : (Վեր է կենում) : Դէ ես կերայ էլ, խմեցի էլ, բաւական է : Ո՛ւր է հայրիկը :

Կասարիճ. (Դժկամակութեամբ ոտքի է կանգնում եւ սկսում է սեղանի վրայի բաները ժողովել ու պահարան դնել) : Գնաց բազաք, քո հիւրերի համար ուտեկեղէն գնելու :

Արաւես. Իմ հիւրերի՛ համար : Մի՛թէ ես հիւրեր եմ հրաւիրել :

Անանիս. Ներիք, այս անգամ ես մայրիկի կողմն եմ : Նա ուզում է քո ընկերներին պատուել ճայով : Դու իրաւունք չունիս նրան այդ բաւականութիւնից զրկելու :

Արաւես. Թող այդպէս լինի, բայց ի սէր Աստծու, Թողէ՛ք այդ չինական ձեռերը : Առ հասարակ ես ձեզ խնդրում եմ իմ մասին չը հօգալ : Այնպէս կարծեցէ՛ք, որ ես իսկի չեմ էլ եկել Խուսաստանից :

Կասարիճ. (Ծիծաղելով) Այդ խելօք խելօք խօսելը համալսարանո՞ւմն ես սովորել : Ի՞նչպէս թէ չես եկել, քանի որ եկել ես :

Արաւես. (Լուրջ) Եկել եմ, բայց էլի չուտով պիտի գնամ : Ես ժամանակաւոր հիւր եմ այստեղ :

Կասարիճ. Շատ ուրախ եմ, որ հանաք անելը չես մոռացել :

Արաւես. Ես հանաք չեմ անում. Ես կը մնամ այստեղ ամենալաւոր մի շարաթ կամ տանի օր, յետոյ պիտի գնամ եւ այս անգամ . . . դուքէ երկար ժամանակով : (Երեսը դար-

ձրնում է յուզմունքն քաղցնելու համար :)
 Լոռային :

Կասարիքն . (Նայել է Արաշխիսն երկարաձեռն հայեացքով) Լեռքեր . Անահիտ :

Անահիտ . Այո՞, մայրիկ , նա կատակ չի անում :

Արաշես . Մի՛ ընտելացիր ինձ . մայր : Որքան սառը վաթուհս ինձ հետ , այնքան հրաժեշտը թեթեւ կը լինի թէ՛ քեզ եւ թէ՛ ինձ համար :

Կասարիքն . (Ամանը . որ թռնած ունէր ձեռքում , ընկնում է յատակի վրայ եւ փշրվում) Արի աւ երազին մի՛ հաւատա : Երէկ գիշերը դու մի մեծ գետն ափումն էիր , եւ միւս ափում : Կանչում էի քեզ . կանչում , դու չէիր լսում . . .

Անահիտ . Ինչո՞ւ այդպէս վախեցար , մայրիկ : Նա գնում է , էլի կըգայ : Երեւի . դեռ քննութիւնները չի վերջացրել :

Կասարիքն . Ո՛չ , ո՛չ . Անահիտ . նրա խօսքերի մէջ ինչ-որ խորհրդաւոր շնչու կայ : Մայրական սիրտը խաբէլ անհնարին է : (Խորը նայում է որդու երեսին) Կարելի՛ է իմանալ թո՛ղ գնալու պատճառը :

Արաշես . Եթէ թո՛ղ կըտաս սուտ չասել — ոչ , չի կարելի : (Քայլում է)

Կասարիքն . Ուրեմն իմ բոլոր յոյսերը զո՛ւր էին , ուրեմն . հինգ երկար տարիներ աչքս ճանապարհին չը պիտի՞ սպասէի քեզ , ուրեմն իմ երջանիկ երազները թո՛ղ մասին ծա՛լն են ընկնում : Ասա՛ , ունի՞ս դու որբեական սէր :

Արաշես . Ես ունիմ զօրաւոր սէր դէպի մի մեծ պարտականութիւն : Քանի որ այդ պարտականութիւնը կատարուած չէ , չեմ կարող պատկանել ոչ միայն իմ ծնողներին , այլեւ ինքս ինձ :

Կասարիքն . Լսում ես , աղջիկ , ես ոչինչ չեմ հասկանում : Բացատրիր ինձ , ի՞նչ է ուզում . ասել :

Անահիտ . Մայրիկ , նրա ասածն ինձ համար էլ մի հանելուկ է : (Կոտրած անանիս փշրանքը ժողովում է , ցանում է դուրս խորի դռներով եւ խկոյն յետ է գալիս)

Արաշես . Մայր , մի՛ ստիպիր ինձ ստել այն , ինչ-որ չունիմ բրաւուք ասելու : Մի՛ ստիպիր նոյնպէս ստելու : Ես զգում եմ ամեն տեսակ ստերից :

Կասարիքն . (Թուլացած նստում է) Դու այնպիսի մի հարուած տուեցիր ինձ , որ աշխարհը գլխիս մթնեց : Հինգ տարի սպասել եւ վերջը ա՛յդ լսել : Արտաշէ՛ս , Արտաշէ՛ս , դու սիրա չունիս :

Արաշես . (Հառաչում է ծանր) Թող այդպէս լինի : Ներքը ինձ , ես պիտի մի քանի կարեւոր նամակներ գրեմ : (Քայլերն ուղղում է դեպի ձախի դռները)

Կասարիքն . (Ուշիւ ժողովելով . արագ ոտքի է կանգնում) Ո՛չ , կա՛ց : Այդ ինչո՞ւ այդպէս ծանր հատեցիր : Ես ուզում եմ իմանալ թո՛ղ հոգը , Կեանքս տակն ու վրայ մի՛ արա : Ինչո՞ւ . համար ես փախչում ծնողներից ախից : Քննութիւնն ունիս :

Արաշես . Ո՛չ :

Կասարիքն . Քեզ քչո՞ւմ են այտեղից :

Արաշես . Ո՛չ :

Կասարիքն . Սիրահարուած ես :

Արաշես . (Կոտրում) Ո՛չ , ո՛չ , հազար անգամ ո՛չ : Մայր . աղաչում եմ քեզ , մի գցիր ինձ նեղը . թո՛ղ անհնազանդ հարցերով : Ես ճշմարտութիւնն ասել չեմ կարող . իսկ ստել չեմ ուզում , չեմ ուզում , չեմ ուզում : (Ուղղւում է գնալ) :

Կասարիքն . (Առաջն առնելով) Որդի , ինչո՞ւ ես նեղանում . ասա՛ր ես մայր եմ , դու իմ միակ որդին ես : Ինչո՞ւ ես թագցնում ինձնից թո՛ղ հոգսերը :

Արաշես . Ժամանակին ամեն բան կիմանաս , մայրիկ , հանդիստ կաց : Իսկ առ այժմ մի՛ աշխատիր ազդել իմ սրտի վրայ : Այնտեղ կան զգացումներ , որոնց դու չես կարող փոխել : Կասարիքն . Այդ զգացումները աւելի թանգ են քան թո՛ղ մայրը :

Անահիտ . (Տեսնելով , որ մօր հարցերը ճշմարտ են Արաշխիսին) Մայրիկ , ինչո՞ւ համար ես այդքան զօրում : Տեսնում ես , որ չի ուզում ասել :

Կասարիքն . (Բարկացած) Մի՛ խառնուէր . թո՛ղ բանը չէ : (Արաշխիսին) Ասա՛ , աւելի թանգ են քան թո՛ղ մայրը : Ասա , ես մայր եմ , հասկանո՞ւմ ես , մայր :

Արաշես . (Դառնացած եւ զրգռւած) Իսկ ուրիշները մայր չեն , իսկ իմ ընկերները քարի՞ց են ծնուել : Մայրեր կան որոնց թըշառութիւնը դու երեւակայել չես կարող :

Մայրեր կան, որոնց առջև դու ունիս մի խոշոր պարտականութիւն: Ահա այդ պարտականութիւնն է, որ ես յանձն եմ առել կատարել . . . եւ պիտի գնամ կատարելու:

Սեմեմբերիմ. (Դուրս ե գալիս խորիի դռներէից, անկասեղի կանգնելու ե շէմֆի վրայ եւ ակոտել ե ակամեղ դեմէ):

Կատարիկն. Ի՞նչ ես ուզում ասել, որդի. քանի գնում, այնքան դու անհասկանալի ես դառնում:

Արաւեսու. Բայց ի՞նչ կարող եմ ես ձեզ հասկացնել. քանի որ ձեր աչքերը չեն տեսնում, թէ ի՞նչ է կատարվում ձեր շուրջը: Ի՞նչ կարող եմ բացատրել, երբ ձեզ համար միայն նա է թանգ, որ մերձ է ձեր ետին, երբ ձեր սրտերը չեն կարողանում ամփոփել իրանց մէջ աւելի բարձր զգացում. քան մայրական սէրը:

Սեմեմբերիմ. (Ուղախանալով. մեկտնի) Ահ, ասա՛, որդի, ասա՛:

Արաւեսու. (Աւելի ու աւելի ոգեւորուելով) Կոյրեր էք դուք, որ մայրական սէր էք տեսնում այնտեղ, ուր եսամոլութիւնն է տիրում իւր ամբողջ ուժով: Զեր հասկացած մայրական սէրը մի այն է, որ միշտ մարտնչել է բարձրագոյն սիրոյ դէմ եւ ջլատել է շատ ուժեղ հոգիներ: Ո՛չ, հետու պիտի փախչել նրանից, որպէս զի աւելի ետանդով եւ աւելի արթուն մտքով ծառայել իսկական սիրոյն: Ես կը ստորանամ իմ աչքում, եթէ յանուն որդիական սիրոյ փախչեմ իմ պարտականութիւնից: Այն վնճ գործից, որ այնքան զոհեր է տարել եւ դեռ պահանջում է . . .

Սեմեմբերիմ. (Ուղախառնեան նշաններ անելով) Ժնշտ է, ճիշտ է, ստուպեան ժողովրդի սուրբ գործից:

Կատարիկն. Ի՞նչ պատահեց ձեզ, որդի. ո՞վ ձեզ վերաւորեց, որ այդպէս բարկանում ես: (Համեղատք դալիս է):

Անահիթ. (Մի կողմ փաշուած, նայում է սերբ եղբորը եւ սերբ հօրը, որին նկատել է միայն ինքը) Մայրի՛կ:

Արաւեսու. Լաց, արտասուք. միշտ մի եւ նոյն զէնքը հոգիները թուլացնելու համար: Ահա ինչո՛ւ ես չեմ ուզում զուլ այստեղ: Մայր, հերթը է, ի՞նչ կայ, կերթում, չէի մի օր կը գամ: Ի՞նչ կարիք կայ լաց լինելու: Դէ՛, հերթը է. ասում եմ ա՛խ, մի՛ պիտարիս որ-

խիցս վառտել զաղափարներ, որոնք այնտեղ հաստատուել են տո միշտ: Բաւական է: Շի՛ւ կացրած երկաթը դժուար է արցունքներով սառցնել: Մայր, թող, որ իմ ուխտը հաստատ մնայ, իմ երդումն անխախտ: Մի անգամ, որ պարտականութիւնը կանչել է ինձ, պէտք է գնամ, պէտք է գնամ՝ պէտք է գնամ: Դէ՛ լաւ, լաց եղի՛ր որքան կամենաս. եթէ հեղեղ անգամ դառնայ քո արցունքը. չի կարող իմ ճանապարհը կապել: (Ինձում է ձախ կողմի դռներով)

Տ Ե Ս Ի Լ IV

Նոյնի ատենց Արաւեսիս

Սեմեմբերիմ. (Առայց ե գալիս ոգեւորուած) Որդին իմն է, իմը: Իմ ցանածը ծել է. ծաղկել եւ պտուղներ է տալիս: (Դառնալով դեպի այն դուռը, որով Արաւեսիսը գնաց) Օրհնուի՛ քո եկած ճանապարհը, աւելի օրհնուի այն ճառապարհը, որով զիտի գնաս: (Դառնալով կնոջն ու աղջկան) Ի՞նչ էք մայր ու աղջիկ զարացած մնացել: Չը լսեցի՛ք նրա խօսքերը: Այդ ոսկի խօսքերը պիտի դրոշմուած լինին իւրաքանչիւր հայ երիտասարդի սրտում: Անահիթ, չե՛ս հպարտանում քո եղբորով: Ինչո՞ւ որ հայրդ զարդել է խօսքով ու գրելով, նա ուզում է կատարել գործով: Կին, տեսնու՛մ ես ինչ որդի ունիս: « Եթեկացրած երկաթը դժուար է արցունքով սառցնել: » Եւ դու աղ խօսքերից յետոյ դարձեալ լաց ես լինում: Յիմար ես, յիմար, ուրիշ ոչինչ: Որդեղ որոշել է ծառայել մայրենի ժողովրդին, եւ դու լաց ես լինում: Ահ, ինչ կասես, Անահիթ, ինչո՞ւ ես լուռ:

Անահիթ. (Մտազրազ) Հայրիկ, ես այնպէս տում եմ հասկանալ Արաւեսիսի միտքը:

Սեմեմբերիմ. Հասկանալ, հը. ի՞նչ անհասկանալի բան ասաց նա: Նա յիշեցրեց իմ երիտասարդութիւնը, երբ մի այսպիսի օր հօքս հետ կուռնեցի եւ անից փախչա: Նա ինձ նոր կեսնը ներշնչեց: Ա՛հ, ինչ սխալուած եմ հեղել ես, կարծելով, թէ Ռուսաստանը հայ երիտասարդներին մէջ սպանում է ազգային զգացումը:

Կատարիկն. (Այնքոյ աղբիկ եւ կատաղի նայում է Սեմեմբերիմին) Հերթը է, խելագար, հեղեղ է:

Սեներեիմ, Ահ, ո՛հ, հերիք չէ: Մարզու կեանքում այսպիսի երջանիկ օրեր հազիւ են պատահում: Խնկազար եմ, այո՛ւ, գիտեմ, ոգեւորում եմ: Ի՜նչ անհերք, մայրս ինձ այսպէս է ծնել: Բայց դու ինձ նախանձում ես, Կատարինէ, ալդ պարզ է: Որովհետեւ Արտաշէսն ինձ է եւ ո՛չ քոնը: Որովհետեւ առիծը չի ուզում քո թռեւրի տակ ապրել: Ողորմելի՛, ի՜նչ էիր սպասում. որ նա վաղուանից սկսի լրագրներում յայտարարել՝ այս ինչ բժիշկն ընդունում է այս ինչ փամբրի՛ն, կկէ՛ք, կկէ՛ք, աւուրիներ բերէ՛ք, որ ձեզ իվերին Նբուսա՝ ղէմ ռազարկի, Դու պահանջում էիր, որ նա զաւանթ մէկն այն եսամոլներին, որոնք դէմ են այնքան կոռուի եւս Լա, հա, հա, գիտեմ, դու նրա համար մինչեւ անգամ հարսնացու էլ ես պատրաստել, Ինչու՞ չէ, Ֆլօրան սիրուն աղջիկ է, համակրելի, պարկեշտ, հարուստ, օօ՛, մանաւանդ հարուստ: Բայց չեղա՛ւ, աս զեղա՛ւ, հեռոց քարին դիպաւ: Արծիւը չի ուզում աղանձի գառնալ եւ իւր բուռն հաստատել քս կտուրի տակ: Նա թռչում է հեռու, հեռու, բարձր ու բարձր: Եւ ես ուրախ եմ, օօ, անասման ուրախ:

Կատարինէ, Անսիրտ, անհոգի, անխելք, բաւական է փրփրել, ինձ էլ լսի՛ր, որդիդ ձեռքիցդ գնում է:

Սեներեիմ, (Տակաւին ոգեւորում) Աս, ի հարկէ, գնում է, բայց ո՛ւր, հակառակում ես, արդեօք: Նա գնում է մի տառապեալ ժողովրդի գերիւր, ուր գնում են նրա ընկերները, նա ուխտ ունի, չը լսեցիր, երգում: Հասկանում եմ, նա բժիշկ է, իսկ այստեղ բժիշկներն մեծ կարիք կայ, ես հարիւր անգամ գրել եմ այս մասին:

Նազանի, (Դուրս է գալիս ծախ կողմի դռներից երկայն աւելը ձեռքին եւ գնում է դէպի խորի դռները)

Սեներեիմ, Դեմ խոհանոց, Նազանի, ես գնել եմ ամեն բան: Բոլոր շնորքդ դրո՛ք դիր եւ ամենաշնորհ կերակուրները պատրաստիր: Այսօր Սենեքերիմ Մաւառունին տոնախմբութիւն ունի:

Նազանի, Աչքիս վրայ: (Դնում է խորի դռներով)

Կատարինէ, Լսի՛ր, գի՛մ, լսի՛ր, հարած առանց խնկու, եթէ քո գլխի վրայ

ու կրծքի տակ խղճ կայ, մի կործանիր իմ որդուն: Նա իմ միակ յոյսն է, չունիմ ուրիշը, պահի՛ր նրան այստեղ, մի՛ թողնիր գնալու, ապա թէ ո՛չ՝ կը փոշիմանես, չատ կը փոշիմանես: (Երազ լայնեղով գնում է խորի դռներով)

Սեներեիմ: (Նսեւից նայելով) Լսո՛ւմ ես, Անահիտ: Նա ինձ փոքրացրել է, ուզում է որդուս էլ փոքրացնել: Բայց յուսով եմ, որ այդ չի յաջողի: Աս, տրամադրու թիւնից պիտի օգտուել: Իսկոյն պէտք է գրել մի յօդուած « շիկացրած երկաթ » վերնագրով: (Մօտենում գրասեղանին)

Անահիտ, Բայց, հայրիկ, ինձ թւում է, որ դու Արտաշեսի ասածները սխալ հասկացար:

Տ Ե Ս Ե Լ Վ

Սեներեիմ, Անահիտ, Ֆլօրա, յեռոյ կատարինէ

Ֆլօրա, (Գալիս է խորի դռներից: Սիրուն, վայելչակազմ օրհորդ է, կիրք ու կենդանի ձեւերով, որ գեղծ են կոկեսութեանից: Հագնուած է հարուստ, պարզ, անաշխով: Ձեռքն ունի մի գեղեցիկ ֆակ) Այ քեզ նորութիւն, Արտաշէսն կկիւլ, ես այդ չըգիտէի: Նազանին ասաց: Ենորհաւորում եմ, սիրելիս: (Համբուրվում է Անահիտի հետ) Պարոն Սենեքերիմ, թոյլ տուէ՛ք ձեզ էլ շնորհաւորել: (Մօտենում է եւ աշխոյժով սեղմում Սեներեիմի ձեռքը)

Սեներեիմ, (Դեռ չի նստել գրասեղանի ֆով) Ենորհակալ եմ, Ֆլօրա, շնորհակալ եմ: Դու իրաւունք ունիս ինձ շնորհաւորելու:

Ֆլօրա, Ես էլ նոր լուր եմ բերել քեզ համար, Անահիտ, Դիտե՛մ որ քեզ կուրախացնի Հայրս այսօր ձեր ուսումնարանին նուիրեց հազար ըուրլի:

Անահիտ, Այդ իսկ որ շատ ուրախալի լուր է: Մեր ուսումնարանը մեծ կարիք ունի: Ենորհակալութիւն խեղճ աշակերտուհիներին կողմից:

Սեներեիմ, (Նստելով գրասեղանի ֆով) Այլէք-սանդըր մեր օրինակելի բարեգործներից մէկն է, Եւ ես շատ ուրախ եմ, որ նա իմ բարեկամն է:

Ֆլօրա, Բայց ես քեզ վրայ բարկացած եմ, Անահիտ: Դու ժողովարարութիւն ես անում Հայաստանի վերադարձող զաղթականների հա-

մար եւ համարձակում ես ինձ մոռանալ : Ամօթ քեզ :

Անահիտ . Ես քեզ այնքան եմ ձանձրացրել իմ դժուրներով , որ այլ եւս ասելուս եմ :

Յօրա . Օհօ՛ , « ձանձրացրել եմ » , կարծես , քեզ համար ես դիմում : (Բայց ես անում թագկից ֆաշ արած ֆաակը եւ այնտեղից փող զուրս քերելով տալիս եւ) Ահա՛ , ես հայրեկիցս վերցրել եմ բաժինը :

Անահիտ . (Համբոյով փողը) Երկու հարիւր բութի : Կրտսեմ մեր զանազանքին , նա քեզ անգործարարի կուղարկել : (Դնում է պահա-տանի մէջ)

Յօրա . Այժմ գիտե՞ք գործի : (Մի ձեռով գրկելով Անահիտին , սկսում է նրա հետ անցողաբար անել) Այդպէս , ուրեմն . եղբայրդ եկել է : Երեւակայում եմ , որքան փոխուել է : Բայց ո՛ւր է :

Անահիտ . Զբաղուած է . շուտով , երեւի , դուքս կը գա :

Յօրա . Զբաղուած է . օօ՛ , ի հարկէ . չէ՛ որ այժմ բժիշկ է . դօքտօր :

Սեմեմբրիմ . Անահիտ , էլի ո՞վ է ձեռք տուել գրասեղանին :

Անահիտ . Ոչ ոք , հայրիկ :

Սեմեմբրիմ . (Թերթեր փրփրելով) Բաս ո՛ւր է իմ « Բարոյական լիւիլիութաներ » անունով յօդուածը : Ահա՛ գտայ : (Պեմանքն դնելով , ըսկրսում է կարդալ)

Անահիտ . Հայրիկ , մենք քեզ խանգարում ենք : Դնանք իմ սենեակս , Յօրա :

Սեմեմբրիմ . Ո՛չ , ոչ , մնացէք այստեղ : Երչեմ պարագում , այլ այնպէս : Ինձ հաճելի է ձեզ լսել :

Յօրա . Ասա է՛ . Անահիտ , շատ ես ուրախ : Ի հարկէ , մի հատիկ եղբայր ունենալ , հինգ տարի չը տեսնել եւ յանկարծ մի օր տեսնել : Ես եղբայր չունիմ , բայց զգում եմ ինչ սասել է քեռը սէր :

Սեմեմբրիմ . (Ձեռագիրը գրով ուղղելով) Դու էլ ունէիր , Յօրա , դու էլ ունէիր եղբայր : Երեք տարեկան էիր , երբ նա մեռաւ բկացաւից : Գավթիւր մի սիրուն տղայ էր կապրոյ աչքերով , զանգուր մազերով :

Յօրա . Ես յիշում եմ նրան երազի պէս :

Անահիտ . Ես էլ , Միտս է , նրա սպիտակ

զազաղը դուրս տանելիս՝ հանգուցեալ մայրդ ուշաթափուեց :

Սեմեմբրիմ . Երջտ արդէս , ինչպէս Ալէքսանդրը եկեղեցում ընկաւ թեւերիս վրայ Ովսաննայի դիակը դուրս տանելիս , Ալէքսանդրը սիրում էր իւր կենանքի ընկերուհուն : Ովսաննայի մահը նրա համար սոսկալի հարւած եղաւ :

Անահիտ . Հայրիկ , թողնե՛ք այդ խոսակցութիւնը , Յօրան տխրում է :

Սեմեմբրիմ . (Յետ նայելով) Աս , ի՛նչ տրխրում է : Ես չեմ թողնել , արգելուած է : Այսօր մեր տանը տօնախմբութիւն է :

Կասարիճ . (Գալիս է խորի դռներից , հագուէր քեւերն ուղղելով) : Յօրա՛ :

Յօրա . (Անկիցապես թխտփոխն անցնելի) Ահ , տիկին Կատարինէ , աչքդ լոյս , շնորհաւորում եմ : Համբարտում է) Վերջապէս ձեք փափագին հասար :

Կասարիճ . (Հառաչում է , բայց աշխատում է ուրախ ձեւանալ) Այո , սիրելիս , հասա . . . գլխաքիզ վերցրու , նստի՛ր : Այսօր դու մեզ մօտ ես ճաշում : Արտաշիսի ընկերները պիտի գան :

Յօրա . Ուրախութեամբ կըմանօթանամ Արտաշիսի ընկերների հետ : Բայց ճաշի չեմ կարող մնալ . դուք գիտե՛ք , տիկին Կատարինէ , որ հայրիկս առանց ինձ երբեք չի ճաշում :

Կասարիճ . (Յածօր ձայնով եւ խորհրդաւոր Գալիս է :

S T U T L VI

Նոյնք եւ Արաւեւս

Արաւեւս . (Գալիս է արագ ֆայլերով ձախ կողմի դռներից , ձեռքին երկու ծրար) Անահիտ , այստեղ մօտիկ փոստարկղ կա՛յ :

Անահիտ . Այո , ուղիղ մեր տան դէմ ու դէմ :

Արաւեւս . Տար այս նամակները եւ քո ձեռքով գցի՛ր :

Անահիտ . (Առնում է ծրարները եւ գում խորի դռներից)

Յօրա . Յարգանքներս մեր մեծապատիւ դօքտօրին :

Արաւեսու . (Նոր միայն նկատելով Յօրային) Աս . օրերդ Յօրա , Ներողութիւն : (Ձեռն քաշիս քարեկամաբար) Ի՛նչպէս էք . իմ նախկին աշակերտունի : Աւարտեցի՞ք գիմնադրան : Յօրա . Արդէն երկու տարի է :

Կասարիճն . Եւ ի՛նչպէս . ոսկէ մեղալլով : Յօրան ամբողջ գիմնադրայի աշէն էք . . .

Յօրա . (Հեղճօրեմ) Եւ իմ դուրս գալուց յետոյ գիմնադրան կուրացել է : Տիկին Կատարինէ , դուք միշտ ինձ շփոթեցնում էք : Արաւեսու . Ի՛նչպէս է ձեր հայրը , օրերդ : Մի ժամանակ նա ինձ սիրում էր :

Կասարիճն . Նա այժմ էլ քեզ սիրում է՝ եւ միշտ հարցնում է քո մասին : Դու պարտաւոր ես առաջին վերջիդ նրան անել :

Սեմեմերիմ . (Միշտ զբաղուած գրասեղանի բով : Սեկուսի) Ը՛հ , թռչնորսը թակաբղբ դրեց : (Յեւ ի մտիկ անում պենսնէի վերեւի) : Տեսնե՛նք :

Արաւեսու . Մայրիկ , ես վերջանեմ անելու մտադրութիւն չունիմ :

Սեմեմերիմ . (Չարախնդրեամբ , մեկուսի) Ը՛հ , կեբա՛ր . . . (Եւսեր դարձնում է դէպի գրասեղան) :

Կասարիճն . Բայց մի՛ թէ չես կամենալ տեսնել հորդ բարեկամին :

Արաւեսու . Այդ իմ բարեկամն պարտքն է : Ես միշտ յարգել եմ պարոն Ալվանդեանին : (Հրաւիրելով Յօրային նսեղ , շարունակում է նրա հետ խօսել ցածր) :

Սեմեմերիմ . Այլժամանակդին պիտի միշտ յարգել . նա ազգասէր հայ է :

Անահիտ . (Վերադառնում է խորի դռներից յուզում եւ , մօտենալով , շշնջում է Սեմեմերիմի կականջին) :

Սեմեմերիմ . (Վախեցած) Մի՛թէ : (Արագ փաշտելով գնում է խորի դռներով) :

Կասարիճն . (Տեսնելով , որ Արաշէնը սիրալիր խօսակցում է Յօրայի հետ ուրախացել է) Անահիտ , համոզի՛ր Յօրային , որ ճաշի մնայ (Ի՛նչ-որ վերցնում է պահարանից , գնում խորի դռներով եւ դարձնալ յետ է գալիս) :

Յօրա . (Ոգնեղութեամբ) Մի՛տէ , Անահիտ , ինչպէս մի երեկոյ Արաւշէսը մեզ վախեցրեց : Նա իւր սենեակում դասեր էր պարտաւորում , մենք այստեղ թէյ էինք խմում : Յանկարծ

լսեցինք նրա գոոցը . « Վրէ՛ժ , վրէժ պէտք է տանել այդ գազաններին » : Մենք վաղեցիցք նրա սենեակը եւ ինչ տեսնե՛նք :

Անահիտ . Դուրսը սեղանի վրայ դրած , հեկեկում է :

Արաւեսու . (Մտայ) Յիշում եմ ես այդ երեկոն : Դա այն գազան գաւառապետ Դուրադօլի պատմութիւնն էր , որ կարողացի ընկերոջս նամակում , ինձ վրայ աղդեց այնպէս : Նա մի գիւղի բնակիչներին ամբողջ օր պահել էր անձրեւի տակ չոքած եւ յետոյ ծնկելով սպանել էր երկու ձեռք գրեզացիներին :

Կասարիճն . Այդ տեսակ բաները երեխայու-թիւնից ազդում էին քեզ վրայ :

Սեմեմերիմ . (Յեւ է գալիս խորի դռներից նկատելի շփոթութեամբ) Արաւշէս , այստեղ եկ :

Արաւեսու . (Մօտենում է հօրը) :

Սեմեմերիմ . (Շշնջալով ինչ-որ ասում է Արաւշիսին) :

Կասարիճն . (Զբաղեցնում է Յօրային) Ինչպէ՛ս ես հաւանում Արաւայիւին :

Անահիտ . (Հեղճից անհանգիստ նայելով հօրն ու եղբորը) Մայրիկ , զգո՛յշ :

Սեմեմերիմ . (Ցածր ձայնով) Այդ ի՛նչ է նշանակում :

Արաւեսու . Ինչի՞ մասին էին հարցնում :

Սեմեմերիմ . Ո՛րտեղից ես եկել . ե՛րբ , քանի՞ ժամանակ պիտի մնա :

Արաւեսու . Դատարկ բան է , մի՛ տնհան-զբոստանար . սովորական ոտաթկանական հարց ու փորձ է . . . (Նորից մօտենում է Յօրային) Կասարիճն . Արաւշէս , ճշմարիտ չէ՞ , որ Յօրան շատ է փոխուել : Մտիկ արա , դու այսպիսի սերունդներ շատ ես տեսել քո Ռուս սաստանում :

Յօրա . (Կարմրելով) Տիկին Կատարինէ , եթէ այդպէս խօսէք , ես այլեւս ձեռք տուն չեմ գալ : (Վեր է կենում) :

Սեմեմերիմ . (Կասաղած) Կին , զգո՛յշ խօսի՛ր :

Արաւեսու . (Լուրջ եւ խիստ) Մայրիկ , ես քեզ արգելում եմ այդ տեսակ խօսակցութիւն իմ ներկայութեամբ : Նստեցէ՛ք , օրերդ . այդ մի անգգոյշ դարձուած էր :

Կասարիճն . (Վշտացած եւ անակցելով) Դէ լաւ , ի՛նչ ասացի , որ ամեն կողմից յարձակվում էք վրէս : Դուք խօս օտարներ

չէ՞ք, մանկութիւնից էք ճանաչում միմեանց : Անահիթ. Ա՛հ, կարծեմ դալիս են : (Շտապով զննում է խորիքի դռներով) :

Տ Ե Ս Ի Լ VII

Նոյ՛բ, Տիգրան, Հրանգ եւ Նոյնիգար.

Տիգրան. Լեղ դիմիմ, հաւնես ձեւերով երեսասարդ է. մաքուր հացնումս : (Բարով ձեռ. (Արսաշիսին ձեռ ե տալիս. միւսներին հաղափալարի գլուխ թելելով) :

Հրանգ. (Բաւական երկայն խրճնումս մագերով. Ընդ ձակառով. շայն կզակով եւ խորն ընկած վառ. անհանգիստ աչքերով երեսասարդ է : Հագնումս ե շատ անփոքր : Անփոքր են ե՛ւ մտա ձեւերը. երբեմն ճոյն իսկ կոպիտ : Ողջոյն, ընկեր : (Ամուր քափով սեղմում է Արսաշիսի ձեռը եւ հագիւ ուշադրութիւն է դարձնում միւսներին վրայ) :

Նոյնիգար. (Մտնում է ներս միւսներին ուշ, Անահիթի ուղեկցութեամբ : Շիկահեր, կապոյց աչքերով. մի ի՛նչ տղամարդային. բայց ոչ կոպիտ ձեւերով օրիորդ է : Հագած է հասարակ աստեղայ պարզ սեւագոյն շրջագգես, տղամարդի օձիք. փողկապ. պարզ գլխարկ ասանց փետի կամ ծաղիկներին) : Բարեւ ձեռ. (Արսաշիսի ձեռը սեղմելով, ընդհանուրին գլուխ է տալիս) :

Արսաշիս. (Հասարակ ձեւով ներկայացնելով) Իմ բնկերները : Իմ ծնողներն ու քոյրը : Օրիորդ Ալվանդեան :

Միմեանց բարեւում են :

Անահիթ. (Հիւրերին արողներ է տալիս) :

Ունակ նստում են. ունակ կանգնած մնում : Հրանգ. (Անփոքր ընդմիջում է քաթիք վրայ) :

Կասարիճն. (Տիգրանին) Դուք տիկին Վարդառէ Ներսիսեանին որդին չէ՞ք :

Տիգրան. (Բաղափալարի) Այո, տիկին :

Կասարիճն. Աւարտեցի՞ք ձեր ուսումը :

Արսաշիս. Երկու ֆակուլտետ—բնապետականը եւ իրաւաբանականը :

Սեմեմբիւմ. (Հրանգին) Ինձ թոււմ է, որ ես ձեզ մի տեղ տեսել եմ :

Հրանգ. Անշուշտ երկու գարատալոյններին չէ՞ :

Սեմեմբիւմ. Ո՛հ, ես ձեզ տեսել եմ մի

բազմամարդ ժողովում : Դուք ճառ էիք ասում շատ տաքացած էիք խօսում, բայց բովանդակութիւնը մոռացել եմ :

Հրանգ. Սարսափի անհրաժեշտութեան մասին : Ինձ ուրիշ նիւթ չի հետաքրքրում : Միայն տեսնի՞ք :

Սեմեմբիւմ. Համեցէ՛ք : (Առաջարկում է ծխախոտի տուփը) :

Հրանգ. (Միայն տք վերցնում է եւ վառում Սեմեմբիւմի առաջարկած չուցիկուց, ոչ մի նշանով շնորհակալութիւն չըայայցնելով) :

Անահիթ. (Որ ցածր խօսակցում էր Նոյնիգարի եւ Տիգրայի հետ) Այո, օրիորդ, ուսուցչուհի եմ թէ՛ դպրոցում եւ թէ՛ մասնաւոր տներում :

Նոյնիգար. Վարժուհիութիւնը համակրելի արհեստ է. բայց մարդու ներվերը քաջաշուք է :

Հրանգ. (Անուշադիր քողկելով Սեմեմբիւմին) Նոյնիգարին էլ երեք տարի, եթէ կարելի է ասել, կրթել է մաստղ սերունդը : Բայց այն օրից. երբ. վերջապէս, հասկացել է, թէ հրդեհի ժամանակ ալէլուիա չեն երգում, թողել է եւ անցել մեր բանակը :

Սեմեմբիւմ. Ձեր բանակը : Այդ բնէ՛ւ բանակ է :

Հրանգ. Արտաշէսը ձեզ կըբացատրի : Թի՛ւ, ձեր ծխախոտը շատ թոյլ է : (Զգում է յատկի վրայ եւ ոտով հագցնում) :

Կասարիճն. (Հրանգին) Դուք սրտեղ էք աւարտել ձեր ուսումը :

Հրանգ. Տարբալանը բանտում, միջնակարգը աքսորում, իսկ բարձրագոյնին դեռ չեմ արժանացել :

Կասարիճն. (Ապշած եւ սարսափած հետա նում է Հրանգից) :

Սեմեմբիւմ. (Միամտաբար ծիծաղելով) Այդ լաւ ասացիք : Յուսով եմ, որ բարձրագոյն ուսումն էլ կհաջնէք հարկերիք համար :

Հրանգ. Մենք հայրենիք չունինք :

Սեմեմբիւմ. Ուզում եմ ասել՝ հայ ազգի համար :

Հրանգ. Մենք ազգ չենք ճանաչում :

Սեմեմբիւմ. (Յնդունելով) Իա՛, բնէպէս թէ ազգ չէք ճանաչում : (Ոթի է կանգնում եւ, մի զարմացական հայեացք ձգելով Հրանգի

վրայ, ոտից մինչև գոլու: հեռանում է.)
Նոյիմզար. (Ծառունակ Թորայի եւ Անանիոսի
հետ խօսում է. Անանիոսին.) Ասում են
հայ օրբորդները ծայրայեղ ազգասէրներ են:
Դո՛ւք էլ:

Անանիոս. (Դրական եւ կտրուկ) Այո՛, օրբորդ:
Նոյիմզար. Ինչո՞ւ այդպէս խիստ եղանա-
կով ասացիք:

Անանիոս. Որովհետեւ պարծենում եմ՝ դրա-
նով:

Նոյիմզար. (Հեզգօրեկ ժպտալով) Կեցցէ՛ք:
(Դառնալով Թորային.) Գուցէ դո՛ւք էլ, օրբ-
որդ:

Թորա. Ձը գիտեմ, այդ մասին դեռ չեմ
մտածել:

Նոյիմզար. Մեր ժամանակում դեռ չէ՛ք
մտածել: Հետաքրքրական է: Թոյլ կրտա՞ք,
օրբորդ, ձեզ հետ մօտիկ ծանօթանալու:

Թորա. Ուրախ կըլինեմ: Խնդրեմ մի օր
չնորճ բերել մեր տուն:

Նոյիմզար.) Ծառունակում են խօսել ցածր
Անանիոս.) մայնով:
Թորա.)

Նազանի. (Երեւում է խորհի դռների մէջ
մի ձեռին դանակ. միւս ձեռքում մի քաշոցան,
թեւերը ծալած:) Խանութ, մի էստեղ եկ:

Կասարիմ. (Շատալով գնում է. Նազանուն
նշաններով յանդիմանում եւ նրա հետ հեռա-
նում խորհի դռներով:)

Հրանս. Հետաքրքրական է իմանալ, այդ
Ի՞նչ պատկերներ են զարդարում այս պա-
տերը: (Վեր է կենում եւ, ձեռները պանդա-
ջօնի գրպանները դնելով մեկի եւ անում պա-
կերներին:)

Տիգրան. (Որ շառունակ առանձին խօսակ-
ցում է Արշալիսի հետ) Այդ բոլորն ապա-
ցուցանում է, որ զու. պէտք է զգոյշ չլինես:
Վասնիք արդէն բռնել են:

Արառես. (Ծածր) Ծշմարիտ:

Տիգրան. Այո, Երէկ երեկոյ, (Ծառունա-
կում է շշնջեւում:)

Կասարիմ. (Յետ է գալիս խորհի դռներով)
Անահիտ, կամաց կամաց սեղանը պատրաս-
տենք:

Անանիոս. Այո, մայրիկ: (Թորային եւ Նո-
յիմզարին) Ինձ ներեցէ՛ք. (Սկսում է մօրե օգ-

նել, պահարանից ձաշի սեղանի վրայ տեղա-
փոխելով ամաններ, դանակ, պատառափաղ,
եւ այլն:)

Հրանս. Այո, այո, բոլորը միմեանց հա-
մապատասխանում են:

Սեմեմերիմ. (Թորային մօտենալով: Հրանսին)
Դո՛ւք, անկասկած, ամենքին ճանաչում էք:
Նոյիմզար. (Մօտենում է Արշալիսին եւ Տիգ-
րանին:)

Հրանս. (Հեզգնաբար) Ո՛վ չի ճանաչում հայ
ազգի, այսպէս կոչուած, սիւներին: Նթէ
Արտաշէսն երէկ միայն մտած չըլինէր այս
տաճարը, կարելի էր կարծել, որ նա էլ
կուպալտէ է:

Սեմեմերիմ. Թլօրա, նա Ի՞նչ է ասում:
(Նայում է հեռուից Հրանսին ոտից զգոյշ:)

Կասարիմ. (Ծաշի սեղանի մօտ գրալուած)
Անահիտ, ութ հոգի չե՛նք:

Անանիոս. Ծօթ, մայրիկ, Թլօրան չի ու-
զում մնալ:

Հրանս. (Նայելով պակերներին) Ոչ, ոչ,
այստեղ նայեցէ՛ք, շատ հետաքրքրական է,
շատ:

Նոյիմզար. (Տիգրանին) Այդ կոպիտը ձե-
րունուն վերաւորելու է:

Տիգրան. Ձը պիտի թոյլ տալ: (Բարձր)
Հրանտ, արի այստեղ:

Հրանս. Վարդան Մամիկոնեանից սկսած
մինչև մեր ժամանակակիցները: Այս Ի՞նչ է,
մի ձերուհի, հպիսկոպոսի միբուքով, սուրը
ձեռին վրէժ է ազդակում: Օ՜հ, հօ, դրանք
էլ կան, նորագոյն հերոսները խորհրդաւոր
դէմքերով: Հայաստանի փրկիչներ, Ի՞նչ
ինքնահաւան, անբարտաւան դէմքեր, Ազգա-
յին բոստանի խրուսիւսկներ:

Սեմեմերիմ. (Բաւական զգոյշուած, մօտենում
է Հրանսին) Այդ Ի՞նչ էք ասում, պարոն:
Դրանք մեր ազգային նորագոյն նահապա-
ներն են:

Տիգրան. (Բռնելով Հրանսի թելը:) Զօպիր
քեզ, տեղը չէ:

Հրանս. Զրջելով, միշտ ձեռները պանքա-
ջօնի գրպաններում՝ Որը վզաբով, որը զրա-
հաւորուած, որը գրիչը ձեռքին, որը թուրը,
պատրաստ են հարուածելու իրանց ազգի թըշ-
նաւիներին: Հէ՛պ, ա՜հա եւ. հայկական պա-

տերի սովորական պատասառ — « Ոգի Հայաստանի » : Մի հաստավիզ բուրժուայ գեղեցկուհի աւերակների վրայ նստած , (Դադարուն է նայի .) սիրահարուած ինքն իւր գեղեցկութեան վրայ :

Սեներեիւմ . (Հագիւ զսպում է կասաղութիւնը) Այդ ինձ հուշերն է իմ նախկին աշակերտուհիներէդ մէկը :

Հրանս . Որքն . անշուշտ , կրթիւ էք այդ նկարի ոգով :

Սեներեիւմ . Թէկուզ այդպէս , երիտասարդ պարոն , թէկուզ այդպէս , ի՞նչ կասէք արդեօք : Հրանս . (Կոշ) Այն կասեմ , որ այդ մինչեւ անգամ ազգասիրութիւնն չէ , այլ ազգամոլութիւն :

Սեներեիւմ . Որքն , յուսով եմ , դէմ չէք դուք եւ ոչ մէկը ներկայ եղողներէց :

Հրանս . Հրաժարելով հրաժարիմք ի մոլութենէ :

Տիգրան . (Ուժգին փաշտելով Հրանսի քեր) : Լեւիտ՛ւ ես , վերջապէս թէ՛ չէ :

Արաւես . (Մի անկիւնից անհանգիստ դիտել է) :

Սեներեիւմ . Ահա թէ ինչ , ուրեմն դուք . .

Հրանս . Մենք այդ բոլորը պիտի գցենք պատմութեան արխիւը եւ փոխարէնը մեր պատերին պիտի կախենք աշխատանքի պատկերն իւր կոյտ ձեռներով եւ խորշումած ճաշատով :

Նոյիմզար . (Անհանգիստ) Հրանս , այդպէս չի կարելի :

Հրանս . (Ոչիս եղանակով) Հապա ի՞նչպէս , երկու տարիներ մարդիկ մոլորեցրել են ժողովրդին , պահել են խաւարի մէջ , մի՞թէ բաւական չէ :

Սեներեիւմ . Լսո՞ւմ եք , երիտասարդներ եւ օրբորդներ : Լսո՞ւմ ես , Արաւաշ : Այդ տղանք ընկերը չէ , սխալմամբ է մտել այստեղ : Ո՞վ է մոլորեցրել , պարոն , ո՞վ . .

Հրանս . Բոլոր այդ երեւելիները , մեր պապերը , հայերը , դուք , սերնդէ սերունդ , յամառ մոլեռանդութեամբ :

Սեներեիւմ . Անհիւտ , այդ ի՞նչ է ասում : Անահիտ . (Մտեանալով հօրը .) Հայրիկ , մի՛ վրդովուի :

Կասարեմ . (Շփոթուած) Այդ մարդը հիւրե-

րին պատուել չէգիտէ : Մի՛շտ վէճ . (Դնում է խորհի դնեմով) :

Նոյիմզար . (Մտեցել է Արաւաշին) Ես ցաւում եմ , որ այդ կոպտին հետս բերեցի :

Տիգրան . (Շփոթուած դիտել է մեր մեկին , մեր միւսին) :

Սեներեիւմ . (Ճակատը շփելով) Այդպէս չի կարող լինել : Այստեղ մի թիւրիմացութիւն կայ : Մի՛տքս է թուացել , թէ՛ ականջներս լաւ չեն լսում : Բայց նա պարզ խօսեց , համարձակ , աներկիւղ :

Կասարեմ . (Ճեւ է գալիս խորհի դնեմով) Ճաշը պատրաստ է :

Անահիտ . Ընդերմ , նստեցէք , պարոններ : (Նոյիմզարին) Խնդրեմ , օրբորդ :

Տիգրան . Ինձ ներեցէք : Յետեւեմ . (Գրչուիս է օտիս եւ զնում է խորհի դնեմով , մերժելով Կասարեմի քախանքը , որ դնեմի մօտ մի անգամ եւս աշխատում է նրան հանդիպել մնալու) :

Տիգրան . (Բռնելով Հրանսի քեր , ասնում է շեմի խորհրդ) : Դու բոլորովին սպուտ չունիս : Դու մինչեւ անգամ կոպտ ես :

(Այստեղ մինչ Արաւաշն ու Սեներեիւմը խօսում են աւանանքի վրայ , քեմի խորհրդ Կասարեմին աշխատում է Հրանսին հանդիպել մնալու : Անահիտը խօսում է Նոյիմզարի եւ Տիգրանի հետ) :

Սեներեիւմ . (Աշխատել է իրան զսպել : Բռնում է Արաւաշին քերիցը եւ փաշտում նրան դիպի աւանանք) : Արե՛ այստեղ , ի՞նչ ասաց այդ տղան :

Արաւես . (Մտայն) Ներողամիտ եղի՛ր , Հրանսոր յայտնի է իւր կոպտութեամբ :

Սեներեիւմ . Աս , հայի կոպտութիւնով ինձ չես կարող զարմացնել : Նրա սասածների միայն է գլխաւորը : Ասա , նա քո ընկերն է :

Արաւես . Այո՛ :

Սեներեիւմ . Դու համաձայն ես նրա ասածների հետ :

Արաւես . (Կանանալով հետանալ) Այդ մասին յետոյ , գնանք դեռ ճաշելու :

Սեներեիւմ . Ո՛չ , ո՛չ , ես չեմ կարող ճաշի նստել մինչեւ որ չիմանամ ո՞վ ես դու , ո՞վքեր են քո ընկերները :

- Արաւես . (Հաստատ) Իմ ընկերները , հայրիկ ,

**Իմ գաղափարակիցներն են : Ես ուրիշ ընկեր-
ներ չեմ ճանաչում :**

ՍՆՆՆԵՆԵՐԻՈՒ. Բայց այդ աղան աչն չասաց,
ինչ-որ դու այստեղ, մի ժամ առաջ: Երբ
դռնիքի մօտից լսեցի թո ՎՆԸ մերը նեռ, երբ
ականջիս հասան թո կրակոտ խօսքերը, յա-
փըրտակուսեցի, ուզում էի յարձակուել ձեզից
վրայ, գրկել, համբուրել: Դու անցար թո
անհեկակ եւ ես ասացի. « առ իմ զաւակը .
ահա իմ իսկական ժառանգը : »

Արաւսեւ . Ինչի՞ մասին էին իմ խօսքերը,
հայր :

Սեմեմբերիւմ . Մեր վեհ գործի մասին , այդպէս է :

Արաւսէս . Ձեր վեհ գործը մերը չէ , իսկ
մեր գործով դու չես կարող յափառակուիլ :
Սեցեմքիմ . Ուրեմն , մենք ովքե՞ր ենք ,
դու եւ ես :

Արաւսէս . (Սաղը) Դու եւ ես , հայր , բո-
լորովին տարբեր աստուածներ ենք պաշտում:
Սեճեմբերիմ . (Բռնեղով ուղղու օձիքն) Հա՛յ,
ես դու . թէ չէ . . .

Արաւեսէ . Եւ ազգութիւն չեմ ընդունում :
Սեմեմբերիմ . (Բաց բողեմեղով Արտաշիսի օձի-
քը , ձեռք յեկում է արողի սեջիկն եւ բարձ-
ուողողոցուն ձայնով) Անիծուի՛ս դու :

Բոլորը . (Բենի խորհից ապշած նայում էն):

Կ Ա Ր Ա Գ Ո Յ Ր

(1) $\frac{1}{2} \leq \frac{1}{2} \leq \frac{1}{2} \leq \frac{1}{2}$

B F T Q

Առաւօտ եւ . լուսամուտին փակ փեղկէն
Կը ստորկիւր մտօք սենեակիս մէջ արեւն
Եւ Երախիմիւր յայլենքն . երբ ա՛յն ժամուն
Ուր կը սօղո՛ հուռն յիբրե՛ն՝ աւելի՛
Թաթիւ ու խաղրը , կանցնեցաւ ամբը՝ մօս
Ու Եայլեցաւ երեսս բազուէրս անո՛ւր՝
Որ իծի՛ ճա՛խ առաջին եւր օտրընդօց ,
Ու չիւր քողոց արցունքներու մէջ յեօղ :
Իծի՛ միւսաւ չիւր երեսաւ , թայց զթիւս ,
Եւ ինձ քաւա ճաւաչելով . կ՛ապրի՛ս ղու՛ն ,
Ու իւր ցախն՝ յիշատակ մո՛ւր՝ ուն իցէ

Մեր մասին: Ի՞նչպես եւ ուրի՜ն կուզաս, ո՞վ Գողեզկութիւնս պիտուն, բո՛ւ: Ո՞ն, ո՞րքան, Ո՞րքան լացի ինչ ու կու ինչ. եւ չէի հարծեր որ զայն իմանայիր պիտի դուն, եւ աւ՛ իմ ցաւը կը գործէր ւախի՜ր Անկոխիթար. բայց զոստ ւայիտ թողա՛ւս զիս Գործակա՛ն. եւ շատ կը վախճուն, արդ թէ ի՞նձ. Ի՞նչ անցաւ հոս զլիւեղ. դուն այն առչի՛ցն ես. եւ ի՞նչ բան ինչ կը քրթիւրցնէ ներհաւան. զի զրաւ միակը մտաւգօցին, քաւ ճէ, Ու կը պատէ քո՛ւնը զայն. եւ մեռած եմ, Ու դուն՝ արդ՛ շատ ամիտ կ'ընէ՛ր հետաւ զիս Վերջին անգամ: Ի լուր ատանք՝ ցաւ մ'ամոնէս կաւորքոյ ճրնեց: Ճարտեղեցից ապա ճէ. Մեռայ մաղիկ հաստակիս մէջ, կեանքն երբոր էր ւախի՜ր անուռ, ու սիւրբ չէ՛ր գէտ Ստուգած թէ՛ գորու է մարդկանց հետեւ յոյս: Հէ՛կ մահացուն պէտ՛ չունի՛ր շատ վազելու, Էղգայտ զայն՝ ու զինքն ամէն ճազմապէ՛ Պիտ՛ ապաշէ. բայց անախի՛ր է մամն՝ երբ երհաստարդ հաստակին մէջ կը հոսեին . եւ է դրձնէ հակասադիրն յայն յոյսին Ու հոռիակ օսալ կը շիչանայ: Անեղ՛րդ է զիսեմալ ի՞նչ որ կը ծածկէ բրնձիւրիւնն Անխորձեղուն կեանքն, եւ շատ ւախի՛ր Կ'արժէ կոյր լամբ թէ իսակ զիտւրիւնն Ո՞ն, ատաքաթա, ո՞ն սերեղի, լուռ կեցիւր, Լքու՛ր, բո՛ւ եւ, զի դուն հոս խօսեւեռոյ զի բըզըզեալ սիրտը. մեռա՛ւ եւ ինքեմ, Ո՞վ սերտակի իմ, ու ես եւմ լորձանքի եւ զորուած էր երկինքն ու հո՛ւտի իրթիքններն Այլ սրտաքաշ, ճնմունէ մարմինը կըրէ՛ր, Ու մնար ամբողջ իմ եղկին յոյս պատմմն: Ո՞ն, եւ քանի՛ր քանի՛ր անգամ ու կըրկին Կը միսեմած թէ չես տալիր դուն այլեւա՛ չէաւասալ չեմ կարող: Ո՞ն, ո՞ն, ի՞նչ բան է Այն գոր մեմն ման կը կոչեն. այսօր փորձով Կարեմայի՛ր իմանալ զայն, եւ զուխս ճէ՛ր Բախեմն ժպիտիւր մշուցնցներէն զպպել. Խ՛մ երհաստարդ. բայց կը պաշտի կը կորսուի երհաստարդ հաստակս հանգրայն ծերութեան . զի զարմուրթով ծերութենէ, եւ ատկայան ի՞նձ հեռու է շատ. բայց իմ մաղիկ կեանքն Անկէ շատ ի՞նչ կը օտքերի: Ծնո՛ւմ, քաւա, Երկուցնիս ալ արատաւի՛ր. մեք երկնցին Ձքովոյեցեալ երչանկութիւնն, ու կեանքն Հեռացաւ մեր թաղապանեղով: Արդ ի՞նչ եմ, յարեցի, այս արցունքով ու դժմա ալ եմ դպալեղով Ըօղեք մահաւանդող համար, Ու կը կըրէ՛ր վաշտալի օրես մ', քա՛կ ի՞նձ, Սիրոյ եւ կամ զաքթի կայծօթի սք երբեմ՝ Մի՞նչ կ'ապարիւ՛ր հոս սրտիդ մէջ վառեցա՛ւ Հանդիպ թրուտա սիրամարիկ: Այն ատեն Կ'անցնէիս եւ զեղեքն ու օրեք